

Τα κύρια σημεία της συζήτησης

- Η κύρια Ινώ Αφεντούλη, που συντόνισε την συζήτηση, υποστήριξε σε μια σύντομη παρέμβασή της ότι η Ελλάδα δεν αντιλαμβάνεται τις αλλαγές που έχουν λάβει τα τελευταία χρόνια στην Τουρκία μετά την εικοσαετή διακυβέρνηση του Ερντογάν καθώς η Άγκυρα στρέφει την εξωτερική της πολιτική σε ασιατική κατεύθυνση.
- Ο διάλογος ανάμεσα σε μια «ημιδημοκρατική» Τουρκία και σε μια δημοκρατία, όπως η Ελλάδα, δεν μπορεί να παρακάμψει τα στοιχεία της ισχύος και της αποτροπής που πρέπει να συντηρούνται από τη μεριά της Αθήνας χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν πεδία συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες.
- Ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος αναφέρθηκε στο βασικό επιχείρημα του βιβλίου του κ.Ανδρέα Στεργίου ότι το πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι μη επιδεχόμενο επίλυσης και χρειάζεται ένα διαφορετικό παράδειγμα, όπως η αμοιβαία περιβαλλοντική απειλή.
- Τόνισε, ωστόσο, ότι παρόλο, ότι στο πεδίο των ελληνοτουρκικών σχέσεων υπάρχει τα τελευταία χρόνια ένα «κουβάρι» το ισοζύγιο πρέπει να καταγραφεί με πολύ προσεχτικό τρόπο.
- Η Ελλάδα, αναβάθμισε όλους τους συντελεστές ισχύος. Υπήρξαν επεισόδια αλλά δεν οδήγησαν σε ένοπλη σύρραξη, ιδιαίτερα μετά την άνοδο του Ερντογάν στην εξουσία το 2002, εκτός από τις περιπτώσεις του Έβρου με την αποτροπή μαζικής εισροής μεταναστών και της ένταση που παρατηρήθηκε στο Αιγαίο το 2020.
- Στο αρνητικό σοζύγιο θα πρέπει να ενταχθεί η μη επέκταση των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο και η μη επέκταση των ερευνών για υδρογονάνθρακες πέραν των χωρικών υδάτων.
- Ο κ. Βενιζέλος, τόνισε, ότι τα ζητήματα είναι επιλύσιμα μέσω της προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Υπογράμμισε, ότι το πιο εύκολο να επιλυθεί είναι η οριοθέτηση της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδος στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο.
- Η Ελλάδα θα πάει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης μόνο με συνοποσχετικό. Ωστόσο, πρέπει να γνωρίζει πότε θα πάει και με τι θα πάει.
- Επόμενο ευκολότερο ζήτημα προς επίλυση είναι να ξεκινήσει η συζήτηση για το όριο των χωρικών υδάτων, παρόλα που αυτό μπορεί να εκληφθεί ως παραχώρηση από τη μεριά της Ελλάδας στο πλαίσιο της εθνικής κυριαρχίας.
- Μετά, αφού επιλυθούν τα ανωτέρω, έπονται τα ζητήματα των δικητικών αρμοδιοτήτων, όπως τα όρια του FIR και της έρευνας και διάσωσης, ενώ το ζήτημα που θέτει η Τουρκία για την αποστρατικοποίηση των νησιών που δεν θεμελιώνεται σε καμιά νομική βάση, η Ελλάδα από το 2015 έχει διατυπώσει με ρητή δηλώσή της ότι η υπαγωγή στην υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της Χάγης

ζητημάτων θέματα εθνικής κυριαρχίας, όπως η αποστρατικοποίηση των νησιών και της κυριαρχίας αυτών εξαιρείται.

- Το ζήτημα της αποστρατικοποίησης είναι, ωστόσο, προσέγγισιμο μόνο με τη λογική ότι και τα δύο κράτη είναι μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας από το 1952 και πρέπει να υπακούν στον στρατιωτικό του σχεδιασμό. Το ζήτημα αφορά κυρίως τη Λήμνο που η στρατικοποίησή εμποδίζεται σύμφωνα με τις οδηγίες Λούνς (ΓΓ του NATO) και τις λεγόμενες οδηγίες για το Αιγαίο αλλά μόνο σε περίοδο ειρήνης και για στρατιωτικές ασκήσεις του NATO και όχι σε περίοδο πολέμου. Η Λήμνος, ωστόσο, έχει ενταχθεί στον στρατιωτικό σχεδιασμό της ΕΕ
- Ο κ. Ronald Meinardus, υπογράμμισε ότι το τελευταίο μέρος του βιβλίου είναι αρκετά ενδιαφέρον, διότι εμπεριέχεται μια πρόταση πολιτικής που αξίζει να μελετηθεί: οι δύο χώρες να αντιμετωπίσουν από κοινού την υπαρξιακή απειλή που συνιστά η κλιματική αλλαγή.
- Ο κ. Meinardus, συμφώνησε με το επιχείρημα του συγγραφέα του βιβλίου ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί βασική παράμετρο της εξωτερικής πολιτικής για την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Αναφέρθηκε, επίσης, ότι το βιβλίο περιγράφει ολοκληρωτο πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων από το 1970 μέχρι σήμερα με αρκετό ισορροπημένο τρόπο. Τις αναλύει περιεκτικά αλλά ουσιαστικά υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου και της νομολογίας των διεθνών δικαστηρίων.
- Το συμπέρασμα, σύμφωνα, με τον κ. Meinardus, είναι, ωστόσο, άκρως πολιτικό: Οι δύο χώρες δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσουν να προσφύγουν σε Διεθνές Δικαστήριο.
- Ο κ. Χαράλαμπος Τσαρδανίδης, υπογράμμισε ότι το κύριο επιχείρημα του βιβλίου δεν αναφέρεται μόνο στο ερώτημα για ποιο λόγο οι χώρες της περιοχής επιδίδονται σε γεωπολιτικούς αναταγωνισμούς για έλεγχο των ενεργειακών πηγών τη στιγμή που υφίσταται η απειλή της κλιματικής αλλαγής αλλά η ανεύρεση ενός νέου τρόπου συνύπαρξης. Αυτός ο τρόπος συνύπαρξης, ο κ. Τσαρδανίδης υποστήριξε, σύμφωνα με τον συγγραφέα, συνίσταται: πρώτον στην ανάδειξη της κλιματικής αλλαγής στο επίκεντρο των αναλύσεων εθνικής ασφάλειας, δεύτερον, στην ικανότητα του ιδιωτικού τομέα να δημιουργήσει και να εφαρμόσει καινοτόμες δράσεις και στρατηγικές και τρίτον στην προοπτική σύναψης συμφωνίας ανάμεσα στα δύο κράτη κοινής διαχείρισης στην περιοχή της ναυτιλίας και διαχείρισης των ζητημάτων που επηρεάζουν το περιβάλλον.
- Ο κ. Τσαρδανίδης πρότεινε η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα μπορούσε να γίνει και με τη συνεργασία της κοινωνίας των πολιτών των δύο χωρών μέσω της ανάπτυξης της διπλωματίας δεύτερης τροχιάς (second track diplomacy).
- Ο κ. Τσαρδανίδης κατόπιν αναφέρθηκε στην ύπαρξη τριών στρατηγικών στο πεδίο της αντιμετώπισης της Τουρκίας: της

απορριπτικής, που θεωρεί ότι η Ελλάδα υποχωρεί συνεχώς έναντι των απαιτήσεων της Τουρκίας, εκείνης που κατηγορεί την ελληνική ελίτ και τους διαμορφωτές αποφάσεων για εθνικισμό και μη αναγνώρισης ότι μερικά από τα επιχειρήματα της τουρκικής πλευράς έχουν βάση και τέλος της στρατηγικής εξισόρροπησης (εσωτερικής και εξωτερικής) της Τουρκίας. Το βιβλίο του κ.Στεργίου, ο κ.Τσαρδανίδης το εντάσσει στην τρίτη με κύριο άξονα την αντιμετώπιση αυτής της κοινής υπαρξιακής απειλής που προέρχεται από την κλιματική κρίση.

- Ο συγγραφέας του βιβλίου κύριος Ανδρέας Στεργίου τόνισε ότι λόγω της μόνιμης δυσπιστίας και εχθρότητας που χαρακτηρίζουν ιστορικά τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας και τα διαδεδομένα στερεότυπα που τροφοδοτούνται από μια δραματοποιημένη και εθνικιστικά χρωματισμένη ειδησεογραφική κάλυψη, η διαπραγματεύση πάνω στα σημεία τριβής που συνθέτουν την ελληνοτουρκική διένεξη στο Αιγαίο – το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της ΑΟΖ, του FIR, της οχύρωσης των νησιών κ.ά. – ενέχει αντικειμενικές δυσκολίες.
- Αντικείμενο διαπραγματεύσεων οφείλει να είναι αποκλειστικά το θέμα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας.
- Εκτίμησε ότι επερχόμενη κλιματική κρίση θα καταστήσει τα θέματα κυριαρχίας άνευ αντικειμένου. Η Ελλάδα και η Τουρκία, σύμφωνα με όλες τις έγκριτες περιβαλλοντικές μελέτες διεθνών οργανισμών και πανεπιστημίων, αναμένεται να πληγούν από την κλιματική αλλαγή περισσότερο από κάθε άλλη χώρα, όχι μόνο γιατί θα έχουν να αντιμετωπίσουν τις μαζικότερες μεταναστευτικές ροές στην ανθρώπινη ιστορία, αλλά και γιατί η Ανατολική Μεσόγειος πρόκειται να είναι ένα hotspot της κλιματικής αλλαγής. Τα ακραία κλιματικά φαινόμενα που έχουν ήδη αρχίσει να κάνουν την εμφάνισή τους αναμένεται να πολλαπλασιαστούν τα αμέσως επόμενα χρόνια.
- Συνεπώς, οι δύο χώρες πρέπει πρώτα απ' όλα να πρωτοστατήσουν συνεργατικά και σε συνεργασία με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου στην υιοθέτηση ριζικών λύσεων ενάντια στην κλιματική αλλαγή, που θα είναι και η πραγματική, ουσιαστική βοήθεια σε όσους δυστυχημένους είχαν την ατυχία να γεννηθούν σε χώρες που καθίστανται αφιλόξενες γι' αυτούς.
- Δευτερευόντως, οι δύο χώρες πρέπει να συνεργαστούν, πάλι σε συνεργασία με τις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, για τον περιορισμό των ολέθριων επιπτώσεων που θα έχει η κλιματική κρίση σε αυτές, εκπονώντας από κοινού προγράμματα για την ανάπτυξη πράσινης ενέργειας και προετοιμάζοντας τις υποδομές και τις κοινωνίες τους για τον επελαύνοντα κοινό εχθρό. Κάθε άλλη λύση δεν είναι παρά μια αντίσταση στο μέλλον. Εξ ου και ο υπότιτλος του βιβλίου.